

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної
та мистецької освіти**

Кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ І ОФОРМЛЕННЯ
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО
СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»**

Спеціальності Соціальна робота/Соціальна педагогіка

Мелітополь – 2017 р.

УДК 378.016:37.013.42

Методичні рекомендації до написання і оформлення дипломної роботи на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності Соціальна робота/Соціальна педагогіка / Укладачі: Волкова В. А., Москальова Л. Ю., Федорова О. В. Мелітополь : МДПУ, 2017. – 33 с.

В методичних рекомендаціях наведено вимоги до змісту дослідницької дипломної роботи, структурування, оформлення та організації її захисту; подано зразки оформлення літератури, приклади тематики дипломних робіт. Навчальне видання призначене для здобувачів вищої освіти спеціальності Соціальна робота/Соціальна педагогіка.

Рецензенти: Н. В. Заверико
канд. пед. н., доцент
Запорізького національного університету

Н. В. Ільїна
канд. пед. н., доцент
Херсонського державного університету

Рекомендовано науково-методичною радою Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Протокол № 3 від 25.10. 2017 р.

ЗМІСТ

Загальні положення	3
Рецензування дипломної роботи	6
Допуск до захисту і захист дипломних робіт	8
Послідовність проведення процедури захисту дипломних робіт	10
Оцінювання дипломної роботи	11
Структура дипломної роботи	12
Правила оформлення дипломної роботи	18
Додатки	24
ДОДАТОК 1. Титульний аркуш дипломної роботи (приклад)	24
ДОДАТОК 2. Подання голові державної екзаменаційної комісії ...	25
ДОДАТОК 3. Зміст дипломної роботи (приклад)	26
ДОДАТОК 4. Оформлення заголовків розділів і підрозділів дипломної роботи (приклад)	27
ДОДАТОК 5. Оформлення ілюстрацій (приклад).....	28
ДОДАТОК 6. Оформлення таблиці (приклад).....	29
ДОДАТОК 7. Приклад оформлення бібліографічного опису списку джерел	30
ДОДАТОК 8. Список дипломних робіт студентів (приклад)	32
Література	33

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Зміст науково-дослідницької роботи визначається за індивідуальним планом. З метою вироблення у здобувачів вищої освіти дослідницьких умінь, а також з метою узагальнення, систематизації, поглиблення знань із соціально-гуманітарних дисциплін та з фахових предметів навчальним планом передбачено підготовку, написання та захист науково-дослідницької дипломної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії.

Дипломна робота є підсумком самостійного комплексного дослідження однієї з проблем фахового спрямування, у розробці якого зацікавлені установи та організації. Вона виконується індивідуально протягом заключного терміну навчання на бакалавріаті, паралельно із засвоєнням передбачених індивідуальним планом дисциплін в межах нормативної та варіативної складових освітньої програми підготовки бакалавра за спеціальністю Соціальна педагогіка.

Дипломна робота виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання ступеня вищої освіти «Бакалавр». При цьому випускник повинен продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, вміння вирішувати конкретні наукові завдання. Екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника бакалавріату, його готовність до самостійної роботи за фахом і приймає рішення щодо присвоєння кваліфікації.

Метою підготовки дипломної роботи є:

- поглиблення теоретичних і практичних знань і умінь зі спеціальності згідно з освітньою програмою, необхідних для подальшого використання у науково-педагогічній діяльності;
- вивчення та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження, опанування методологією наукової творчості; глибоке засвоєння, розуміння та відтворення наукової термінології; здатність самостійного осмислення проблеми, творчого її

дослідження;

- уміння комплексно аналізувати проблеми дослідження; здатність систематизувати і критично оцінювати джерела інформації (думки і підходи) з досліджуваної проблеми, формувати власний погляд на проблему, що розглядається;

- спроможність здійснювати теоретико-методологічні узагальнення, творчо застосовувати сучасні методи та методики наукового пошуку;

- здатність нестандартно вирішувати наукові завдання, формулювати оригінальні теоретичні й практичні висновки (рекомендації), прогнозувати розвиток досліджуваних явищ.

Обов'язкові дипломні роботи виконують студенти тих спеціальностей, для яких це передбачено навчальним планами. У випадку, коли навчальний план не передбачає обов'язкового виконання дипломних робіт, студентам, які мають високий рівень успішності (середній бал 4,5), мають опубліковані наукові, методичні праці, беруть активну участь у науково-дослідній роботі кафедри, у наукових конференціях різного рівня, конкурсах наукових робіт, предметних олімпіадах тощо, надається право виконання дипломної роботи замість одного державного екзамену.

Виконуючи дипломну роботу, студент має засвоїти навички правильної постановки проблеми, обґрунтувати її актуальність, чітко визначити предмет і об'єкт, мету і завдання дослідження, показати вміння працювати з науковими джерелами, статистичними матеріалами, обґрунтувати висновки і пропозиції.

Виконується робота під керівництвом досвідченого викладача. Науковий керівник призначається наказом ректора університету з числа найбільш кваліфікованих науково-педагогічних працівників, які мають науковий ступень і (або) вчене звання і працюють у даному закладі вищої освіти. Тема дипломної роботи затверджується на засіданні профільної кафедри, вченої ради інституту і наказом ректора по університету. Науковий керівник складає індивідуальний навчальний план здобувача

вищої освіти, консультує його з питань поглибленого вивчення спеціальних дисциплін та виконання дипломної роботи, контролює виконання індивідуального плану та графіку роботи над дипломною роботою і несе відповідальність за їх неякісне виконання.

Тематика дипломних робіт розробляється щорічно кафедрою і уточнюється в процесі індивідуальної роботи зі студентами .

Вибираючи тему, студент керується певними науковими інтересами чи спирається на набутий практичний досвід.

Вибір конкретної теми дипломної роботи визначається її актуальністю, новизною і практичним значенням. При цьому враховується наявність власних науково-методичних і методичних наробок, можливість опрацювання експериментального матеріалу, перспектива професійної орієнтації.

Дипломні роботи також можуть виконуватися за тематикою, яку замовляють підприємства, установи та організації, що уклали із Мелітопольським державним педагогічним університетом імені Богдана Хмельницького контракти на навчання студентів, мають із ним відповідні угоди, або з якими пов'язана трудова діяльність студентів.

Термін і порядок подачі заяв на виконання дипломних робіт встановлює директорат інституту.

Після закріплення теми студенту видається завдання на дипломну роботу, складене керівником і затверджене завідувачем кафедри з обов'язковим зазначенням терміну завершення.

Рецензування дипломної роботи

Допущена до захисту дипломна робота передається рецензенту.

На кожну дипломну роботу надається одна рецензія.

Рецензентами дипломних робіт бакалаврів можуть бути кваліфіковані робітники шкіл і органів освіти, провідні спеціалісти підприємств, наукових установ, фахова кваліфікація яких відповідає спеціальності випускників.

Рецензент не може бути співробітником Університету.

Рецензент у п'ятиденний термін знайомиться з роботою і дає на неї письмову рецензію.

Рецензія повинна відображати: ступінь відповідності теми і змісту роботи; актуальність дослідження; ефективність використаної методики наукового пошуку; рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань; обізнаність у сучасних дослідженнях із даної проблематики, критичність аналізу публікацій, представлених у літературі та інших інформаційних джерелах; ступінь повноти розкриття теми; наявність емпіричного матеріалу, зокрема, зібраного самим автором роботи; достовірність результатів, перспективність і обґрунтованість висновків; зауваження до роботи; пропозиції щодо оцінки.

Рецензія повинна бути підписана рецензентом та завірена печаткою установи, у якій він працює (співпрацює) у встановленому там порядку.

За 15 днів до попереднього захисту студент повинен подати на кафедру електронний варіант дипломної роботи для перевірки на **плагіат**.

Відповідальні особи у п'ятиденний термін, за допомогою комп'ютерних програм перевіряють подані дипломні роботи на наявність плагіату та подають завідувачу кафедри звіт, для подальшого прийняття рішення щодо допуску матеріалів до попереднього захисту.

Рекомендовані **показники оригінальності** для звіту: більше 80% робота оригінальна та рекомендується до оприлюднення; від 60-80% – робота задовольняє вимогам, але необхідно перевірити відповідність посилань та запозичень; 40-60% – робота рекомендується до оприлюднення після необхідних доопрацювань; менше 40% – робота не рекомендується до оприлюднення та потребує суттєвої переробки.

У випадках наявності плагіату студент має право протягом тижня доопрацювати роботу та за один день до попереднього захисту подати її на повторну експертизу.

У разі виявлення плагіату, після повторної перевірки, дипломна робота не допускається до попереднього захисту, що фіксується у протоколі засіданні кафедри.

Допуск до захисту і захист дипломних робіт

Попередній захист дипломної роботи студент проходить на кафедрі не пізніше ніж за місяць до початку атестації. Участь студента в попередньому захисті є обов'язковою.

Для проведення попереднього захисту студент повинен подати на кафедру дипломну роботу в друкованому вигляді, не переплетену в жорстку палітурку і має бути готовим коротко доповісти основний зміст роботи.

Після обговорення дипломної роботи, отримання консультацій, зауважень і порад автор роботи повинен провести необхідне доопрацювання.

За результатами перевірки на плагіат та попереднього захисту кафедра ухвалює рішення про допуск (не допуск) дипломної роботи до захисту перед Екзаменаційною комісією, про що студент інформується персонально.

Завідувач кафедри ставить резолюцію на титульному аркуші дипломної роботи «Робота пройшла перевірку на плагіат та допущена (не допущена) до захисту, протокол № _ від _____ 20_ року».

До захисту в Екзаменаційній комісії допускаються дипломні роботи, теми яких затверджені наказом ректора університету, а структура, зміст та якість викладу матеріалу й оформлення відповідають вимогам методичних рекомендацій кафедри, що засвідчується підписами керівника та консультантів роботи на титульному листі.

До захисту в Екзаменаційній комісії не допускається робота, у якій виявлені принципові недоліки в прийнятих рішеннях, обґрунтуваннях, розрахунках та висновках, суттєві відхилення від вимог державних стандартів, а також ті, які не подано у встановлений термін.

Якщо дипломна робота (обов'язкова за навчальним планом) не рекомендована кафедрою до захисту, директорату надається протокол

засідання кафедри, у якому вказується, що студент не допускається до захисту дипломної роботи. Питання про те, чи може студент захищати дипломну роботу в наступний термін із тією ж темою, чи він зобов'язаний підготувати нову, вирішується кафедрою, про що робиться відповідний запис у протоколі.

У разі, коли дипломна робота (обов'язкова за навчальним планом) не підготовлена у встановлений термін або за рішенням кафедри не може бути представлена до захисту, як така, що не задовольняє поставлених до неї вимог, студент не позбавляється права продовжувати складати державні екзамени з інших дисциплін.

Дипломна робота разом із Поданням Голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи та рецензією надається голові екзаменаційної комісії за 10 днів до початку атестації випускників. Після цього дипломна робота і рецензія передаються до директорату, де з нею можуть ознайомитись усі члени екзаменаційної комісії.

У **Поданні** Голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання в Університеті; висновок керівника дипломної роботи та висновок кафедри про дипломну роботу із зазначенням результатів перевірки на плагіат (показниками оригінальності).

Для захисту дипломної роботи до Екзаменаційної комісії подається: виконана дипломна робота; Подання Голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи; письмова рецензія на дипломну роботу.

До комісії можуть подаватися й інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної дипломної роботи: друквані статті за темою роботи; тези наукових доповідей; документи, що вказують на практичне застосування роботи тощо.

Захист дипломних робіт може проводитись як в Університеті, так і на підприємствах, установах та організаціях різних форм власності, для яких

тематика робіт, поданих до захисту, становить науково-теоретичну або практичну значущість.

Процедура захисту дипломних робіт є публічною, за присутності всіх охочих.

Послідовність проведення процедури захисту дипломних робіт:

- представлення студента та його роботи головою екзаменаційної комісії;
- виступ автора дипломної роботи;
- питання членів комісії та присутніх до автора;
- відповіді на запитання членів комісії та присутніх;
- оголошення висновку керівника та рецензії на дипломну роботу;
- відповіді автора на зауваження наукового керівника і рецензента;
- загальна дискусія;
- заключне слово студента;
- підведення підсумків захисту на закритому засіданні Екзаменаційної комісії;
- публічне оголошення результатів захисту.

На захист студент заздалегідь готує доповідь тривалістю 7 - 10 хвилин у довільній формі, де має висвітлити наступні питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мету й завдання роботи; об'єкт, предмет дослідження; основні методи дослідження; методологічну основу роботи; практичну цінність отриманих результатів роботи; перспективні напрями вивчення і розвитку обраної проблеми.

Автор дипломної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал; коректно використовувати статистичні, математичні та інші методи; проводити власні дослідження; володіти навичками узагальнення; формулювати висновки; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи та напрями вирішення завдань, що досліджується.

Студент готує до захисту ілюстративний матеріал у вигляді презентації за допомогою програмного продукту Microsoft Office PowerPoint, аналогічних програмних продуктів та / або роздаткового матеріалу, що містить таблиці, графіки, діаграми, схеми тощо, на які посилається автор у своїй доповіді, а також основні висновки та пропозиції, сформульовані в результаті дослідження. Необхідну кількість та зміст ілюстрацій студент визначає самостійно, але погоджує з науковим керівником. Роздатковий матеріал оформлюється на окремих аркушах формату А 4. На титульній сторінці необхідно вказати тему дипломної роботи та її виконавця. Таблиці та рисунки разом мають наскрізну нумерацію роздаткового матеріалу. Кількість папок із роздатковим матеріалом відповідає кількості членів екзаменаційної комісії.

Після виступу студента члени комісії ставлять запитання, пов'язані з темою дипломної роботи, перспективами її розвитку та впровадження результатів, зокрема, спрямовані на виявлення загального рівня теоретичних знань із проблематики; рівня самостійності; перевірку обґрунтованості пропозицій і висновків.

Рішення про оцінювання підготовки та захисту дипломної роботи приймається на закритому засіданні Екзаменаційної комісії і оголошується головою комісії на відкритому засіданні в день захисту.

Захист дипломної роботи фіксується у протоколі Екзаменаційної комісії.

Оцінювання дипломної роботи здійснюється за такими критеріями:

- а) відповідність змісту роботи обраній темі, її актуальність, логічність структури роботи та чітка програма роботи (максимум 20 балів);
- б) ґрунтовність, повнота і науково-критичний аналіз літератури з проблемами дослідження (максимум 20 балів);
- в) успішність виконання завдань дипломної роботи (максимум 10 балів);

г) рівень аналізу зібраного фактичного матеріалу (максимум 10 балів);
д) новизна, теоретичне і практичне значення (максимум 10 балів);
е) літературне, технічне й естетичне оформлення роботи (максимум 10 балів);

є) публічний захист дипломної роботи (аргументованість, переконливість, вільне володіння матеріалом, культура мовлення) (максимум 20 балів) [7, с. 84].

Після захисту дипломні роботи передаються до бібліотеки університету де реєструються в спеціальних журналах і зберігаються протягом п'яти років.

СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота має чітко визначену структуру: пояснювальна записка до дипломної роботи; анотація, зміст; перелік умовних позначень (якщо є в роботі); вступ; основна частина (розділи та підрозділи); висновки; список використаних джерел (не менше 60 найменувань); додатки.

Обсяг дипломної роботи ступеня вищої освіти бакалавр становить: 40–50 сторінок; для психолого-педагогічних і гуманітарних наук допускається збільшення до 30%. До зазначеного обсягу не входять сторінки зі списком використаних джерел та додатків. Але всі сторінки цих структурних частин роботи підлягають наскрізній нумерації.

Пояснювальна записка (додаток 1) містить найменування вищого навчального закладу і кафедри, де виконана робота; назву дипломної роботи; прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника (ініціали); прізвище, ім'я, по батькові рецензента (ініціали); місто і рік.

Складовою дипломної роботи за освітнім ступенями бакалавра є **анотація** англійською/німецькою мовою, якщо диплома робота виконана українською мовою, чи українською, якщо дослідження написано іноземною

мовою (обсягом 600-800 друкованих знаків). Анотація подається за схемою: прізвище, ім'я та по батькові; назва дипломної роботи; текст анотації; ключові слова. Анотації друкуються на окремих аркушах і підшиваються у роботу одразу за титульним аркушем або можуть бути додані до роботи разом з рецензією.

Зміст або план подають на початку дипломної роботи. Він містить назви розділів, підрозділів із зазначенням початкових сторінок. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, пов'язаними з назвою роботи (Додаток 3).

Перелік умовних позначень може бути поданий у вигляді окремого списку, якщо в дипломній роботі вжита специфічна термінологія, використані маловідомі скорочення, символи тощо. Перелік друкується двома колонками: зліва наводять скорочення, справа – їх розшифровку.

Перелік спеціальних термінів, скорочень, позначень, символів тощо не складають, якщо вони повторюються менше трьох разів, їх пояснення наводять безпосередньо в тексті при першій згадці.

Вступ. У вступі подається наукове обґрунтування актуальності теми дослідження, в стислій формі визначається сутність дослідження. Вступ містить:

- обґрунтування актуальності теми;
- зв'язок дипломної роботи з науковою темою кафедри;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета;
- завдання;
- наукова гіпотеза;
- методи наукового дослідження;
- наукова новизна;
- практичне значення роботи;
- база дослідження;

- апробація результатів дослідження;
- структура дипломної роботи.

Вступ повинен бути компактним, розкривати сутність роботи. Орієнтований обсяг вступу 3-4 сторінки машинопису.

Тема дослідження має бути достатньо інформативною. Ще при її визначенні необхідно врахувати, що в ній має бути відображений об'єкт і предмет дослідження.

Актуальність роботи має відповідати як сучасним потребам фахової галузі науки Соціальна педагогіка, так і перспективам її розвитку, практичним завданням.

Актуальними проблемами, які привертають увагу науковців та практиків в галузі *соціальної педагогіки*, зокрема, є: проблеми дитячої безпритульності, дитячої злочинності, дитячі девіації; проблеми соціальної адаптації, соціального розвитку та самореалізації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з особливими потребами; проблеми соціального виховання та соціальної адаптації обдарованих дітей, творчого розвитку особистості дитини; проблеми соціально-педагогічної підтримки сім'ї, в тому числі опікунської та прийомної сім'ї, сім'ї, яка має дитину-інваліда, дистантної сім'ї та ін.; проблеми формування здорового способу життя дітей та молоді; проблеми ефективності соціально-педагогічної діяльності в умовах різних мікросоціумів та з різними групами населення, творче застосування надбань народної та наукової педагогіки, а також нових технологій у професійній діяльності соціального педагога; проблеми правового та соціально-педагогічного захисту дитинства тощо.

Об'єкт і предмет дослідження – це поняття, які існують в єдності і водночас повинні чітко розрізнятися. Об'єкт – загальна сфера наукового пошуку, предмет – конкретний ракурс дослідження об'єкта. За С.У. Гончаренко “об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом те, що в цьому об'єкті дістало наукове пояснення” [4].

Мета роботи визначається чітко, передбачає з'ясування певного результату і те, яким його бажає отримати дослідник.

Завдання дослідження, як правило, включають у себе такі складові:

- вивчення та аналіз теоретико-методологічних підходів щодо дослідження теми і на цій підставі з'ясування теоретичних питань із досліджуваної проблеми;
- поглиблене експериментальне вивчення практичного розв'язання зазначеної проблеми: виявлення її типового стану – важливих досягнень і типових недоліків, їх причин, основних здобутків передового педагогічного досвіду тощо;
- обґрунтування та розробку системи заходів, необхідних умов, методів, методик для розв'язання поставленої мети;
- розробку методичних рекомендацій для подальшого використання позитивних результатів дослідження в практиці роботи шкільних чи вищих навчальних закладів освіти.

Гіпотеза – це наукове передбачення положень, які будуть установлені в дослідженні й потребують доведень і захисту. Вона передбачає пошук чогось невідомого в науці й практиці. При цьому слід формулювати гіпотезу таким чином, щоб її можна було експериментально перевірити.

Методи дослідження слід добирати й виробляти адекватно предмету, меті і завданням дослідження. Методи можуть бути теоретичними і емпіричними. До перших зараховують аналіз наукової літератури з фаху, аналіз та узагальнення зібраної інформації; класифікацію, індукцію, дедукцію, побудову аналогій, моделювання, порівняння результатів дослідження; до других – спостереження, анкетування, моделювання, педагогічний, біологічний, фізичний та інші експерименти (прогностичний, праксиметричний тощо), методи математичної обробки зібраних даних.

Наукова новизна відображає відмінність одержаних результатів від відомих раніше, містить коротку анотацію наукових положень, запропонованих дослідником.

Практичне значення одержаних результатів – якщо робота має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. В роботі, яка має прикладне значення, треба подати відомості про практичне застосування одержаних результатів.

Апробація результатів дослідження показує, на яких конференціях оприлюднені результати дослідження, які є публікації, доповіді на різного рівня конференціях, семінарах тощо.

Основна частина дипломної роботи складається з розділів, підрозділів. Кількість розділів може бути від двох до трьох.

Перший розділ зазвичай структурно складається з 2-4 підрозділів. У ньому дипломник повинен розкрити стан теоретичних напрацювань з обраної теми дослідження, проаналізувати різні наукові підходи щодо розв'язування проблеми в теоретичному, методичному та прикладному плані. Він має містити аналітичний огляд вітчизняних та зарубіжних публікацій з теми дослідження. Студентом викладаються наукові результати стосовно поставленої проблеми, одержані різними авторами, розкриваються здобуті ними наукові факти, які інтерпретуються в аспекті теми дипломної роботи у порівнянні з постановкою власного дослідження. Спочатку аналізуються філософські та історично-педагогічні джерела. Потім роботи зарубіжних та вітчизняних вчених, що займалися піднятою проблемою, або вивчали певні її аспекти. Студенту необхідно відобразити своє ставлення до думок відповідних авторів, обґрунтувати свою точку зору на проблему з метою більш глибокого і повного аналізу сучасних тенденцій розвитку науки.

Особливу увагу слід звернути на вивчення методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватися у наступних розділах роботи. Для одержання об'єктивних даних у ході роботи необхідно використати не один, а декілька методів дослідження.

Другий розділ, до якого входить експериментальна частина і розглядається методика дослідження, є частиною самостійної роботи

випускника і містить ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах конкретної організації. Розділ має бути насиченим фактичним матеріалом, який відображає відповідні результати дослідження. За час дипломної роботи треба встигнути провести невеликий за обсягом і кількісною вибіркою експеримент, який дає можливість перевірити або скоригувати гіпотезу й вирішити поставлені завдання, вдосконалити методіку формувального експерименту та підготовлені для його проведення практичні розробки. Результати практичного дослідження узагальнюються у вигляді схем, таблиць, діаграм тощо. Рекомендується описати технічні засоби і приладдя, які застосовуватимуться для об'єктивного фіксування ходу і результатів експерименту.

Третій розділ містить обґрунтовані пропозиції, спрямовані на досягнення мети. При підведенні підсумків дослідження необхідно здійснити всебічний кількісний (у вигляді таблиць, діаграм, схем тощо) та якісний аналіз результатів, показати ступінь досягнення поставленої мети.

Висновки є завершальною частиною дипломної роботи. Вони повинні бути логічними, містити стислий виклад актуальності теми, зроблених оцінок і узагальнень під час аналізу, пропозицій автора, подаватися у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Необхідна узгодженість висновків з завданнями дослідження. Перш ніж переходити до написання висновків, доцільно ще раз перечитати завдання, які ставились дослідником на початку роботи, а потім згідно із ними послідовно розкривати досягнуті результати.

На завершення роботи важливо дати **практичні рекомендації** до застосування результатів дослідження. Рекомендації повинні мати конкретний характер і бути повністю підтверджені роботою.

Література включає складений за чинними правилами перелік використаних літературних джерел. Для дипломної роботи освітнього ступеня «Бакалавр» достатнім вважається список літератури, що нараховує не менше 60 джерел. Слід пам'ятати, що всі джерела розташовуються в

алфавітному порядку. Не варто вносити в перелік джерела, на які відсутні посилання в тексті.

Додатки. Додатки не є обов'язковим елементом дослідження і не входять до його основного змісту. Додатки роблять тоді, коли теоретичний або емпіричний матеріал надто великий. Основну його частину подають у додаток, а “вижимки” з нього – в основному тексті.

Якщо є необхідність, до додатків включають допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути віднесені до основної частини (оригінали фотографій; проміжні математичні докази розрахунки; протоколи випробувань; методика, опис розроблених комп'ютерних програм та ін.).

Додатки дозволяють проілюструвати хід експериментальної роботи. Вони позначаються великим літерами у верхньому правому полі аркуша.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

1. Текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 30 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Міжрядковий інтервал – 1,5. Абзацний виступ однаковий і дорівнює п'яти знакам – 1,25 см;

2. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту дипломної роботи повинна бути однаковою. Шрифт Times New Roman. Розмір шрифту – 14.

3. Вписувати в текст дипломної роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні знаки можна чорнилами, тушшю, пастою тільки чорного кольору, при цьому щільність вписаного тексту повинна бути наближеною до щільності основного тексту.

4. Помилки і графічні неточності, виявлені в тексті, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою і нанесенням на тому місці або між рядками виправленого тексту.

5. Заголовки структурних елементів роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи і не виділяючи напівжирним шрифтом. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів слід починати з абзацного відступу і друкувати малими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Розділи починають з нового аркуша.

6. Кожну структурну частину дипломної роботи (ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ) треба починати з нової сторінки, в окремому рядку великими літерами, по центру.

7. Відстань між заголовком структурної частини (ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ) і назвою підрозділу дорівнює 2 пропуски, відстань між заголовками та текстом дорівнює 1 пропуск.

8. Сторінки дипломної роботи нумерують арабськими цифрами. Титульний аркуш включають у загальну нумерацію. На титульному аркуші номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті, починаючи нумерацію зі “ВСТУПУ”.

9. Підрозділи нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається із номера розділу та підрозділу, відокремлених крапкою (1.1.).

10. Пункти нумерують арабськими цифрами в межах кожного підрозділу. Номер пункту складається із номера розділу, підрозділу, пункту, відокремлених крапкою. В кінці номера повинна бути крапка, наприклад: «1.1.2.» (Другий пункт першого підрозділу першого розділу.)

11. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць (Додаток 6). Нумерація таблиць здійснюється так само, як і нумерації розділів та підрозділів. **Таблиці** нумерують послідовно арабськими

цифрами. У правому верхньому куті таблиці над відповідним заголовком розташовують надпис Таблиця з позначенням її номера, який складається з номера розділу і номера таблиці (наприклад: Таблиця 2.1 – перша таблиця у другому розділі).

12. Кожна таблиця повинна мати заголовок. Заголовок і слово Таблиця починають з великої літери. Заголовок не підкреслюють і не виділяють напівжирним шрифтом.

13. Заголовки граф таблиць повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо вони складають одне речення із заголовком, та з великих, якщо вони самостійні. Розділяти заголовки таблиці по діагоналі не дозволяється. Їх друкують через один інтервал. Текст у таблиці друкують з інтервалом 1,5. Висота рядків повинна бути не менше 8 мм. Графа «№ п. п.» не використовується.

14. Таблицю розташовують після першої згадки про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту пояснювальної записки або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків дозволяється переносити на інший аркуш. При переносі на інший аркуш заголовок розташовують тільки над її першою частиною, над іншими частинами пишуть «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2». Таблицю з великою кількістю граф дозволяється розділяти на частини та розміщувати одну частину під іншою в межах одного аркушу.

Якщо повторюваний у графі таблиці текст складається з одного слова, його дозволяється замінювати лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «те ж саме», а далі лапками. Ставити лапки замість повторюваних цифр, знаків, математичних та хімічних символів не дозволяється. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не наводять, то в ній ставлять риску.

15. **Формули** в дипломній роботі (якщо їх більше однієї) нумерують арабськими цифрами. Номер указують з правого боку аркуша на рівні формули в круглих дужках, наприклад: (2.1).

16. Пояснення значень символів та числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою у тій же послідовності, в якій їх подано у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок починають із слова «де» без двокрапки.

17. Рівняння та формули слід виокремлювати вільними рядками. Вище та нижче кожної формули залишається не менше одного вільного рядка. Наприклад, швидкість руху тіла визначають за формулою:

$$V=s/t$$

де V - швидкість; s — шлях; t — час.

18. **Рисунки** повинні бути виконані тушшю, пастою або чорнилами чорного кольору на білому непрозорому папері.

19. У дипломній роботі слід використовувати лише штрихові рисунки і оригінальні фотографії. Фотографії розміром менші за А4 повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу.

20. **Ілюстрації** повинні бути розташовані так, щоб їх було зручно роздивлятися без повороту пояснювальної записки або з поворотом за годинниковою стрілкою. Ілюстрації розташовують після першого посилання на них.

21. Ілюстрації повинні мати назву. Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

22. Ілюстрації (крім таблиць) позначають словом Рис. і нумерують послідовно арабськими цифрами (Додаток 5).

23. Посилання на ілюстрації позначають порядковим номером ілюстрації, наприклад, Рис. 2.1.

24. Посилання на формули позначають порядковим номером формули в дужках, наприклад, «... у формулі 2.1».

25. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «Таблиця» в тексті пишуть повністю, якщо, таблиця не має номеру, та скорочено – якщо має номер, наприклад: « ... у табл. 2.1».

26. У повторюваних посиланнях на таблиці та ілюстрації слід позначати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 3.1».

27. **Пояснювальна записка** є першим аркушем дипломної роботи і заповнюється за формою, наведеною в додатку 1.

28. **Зміст** включає найменування всіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають назву) з позначенням номерів сторінок, на яких починаються розділи (Додаток 3).

29. Якщо в науковій роботі прийнята специфічна термінологія, а також використовуються мало поширені скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік повинен бути наведений в окремому списку.

30. Коли бібліографічні джерела у списку пронумеровані, то щоб зробити посилання, у тексті після згадування про конкретний документ (або після наведення цитати з нього) у квадратній дужках вказують порядковий номер документа арабськими цифрами, за яким його наведено у списку літературних джерел: [17]. У разі потреби вказують конкретні сторінки згадуваного джерела (особливо коли наводять цитату) : [24, с. 72].

31. **Додатки** оформлюються як продовження тексту дипломної роботи на її наступних сторінках.

32. Кожен додаток повинен починатися з нового аркуша з позначенням у правому верхньому куті слова **ДОДАТОК**, надрукованого великими літерами, та мати змістовий заголовок.

33. Якщо в дипломній роботі більше одного додатка, їх нумерують послідовно (наприклад, **ДОДАТОК А**, **ДОДАТОК Б**), українськими літерами.

34. Робота має бути написана логічно, послідовно, літературною мовою. Не варто вживати як надмірно великих і складно побудованих речень, так і занадто коротких, лаконічних фраз, недостатньо між собою пов'язаних.

35. Не рекомендується вести виклад від першої особи однини: «Я спостерігав», «Я вважаю», «На мою думку» тощо. Коректніше використовувати займенник «ми», але бажано обійтися і без нього. Допускаються звороти зі збереженням першої особи множини, у які включається займенник «ми», тобто фрази будуються з уживанням слів «спостерігаємо», «встановлюємо», «фіксуємо». Можна використовувати вирази «На наш погляд», «На нашу думку», однак краще писати «На думку автора» або висловлювати ту саму думку в безособовій формі: «Вивчення соціально-педагогічного досвіду свідчить про те, що...», «На основі виконаного аналізу можна стверджувати...», «Проведені дослідження підтвердили...» тощо.

36. У дипломній роботі доцільно дотримуватись єдності стилю викладу, автор повинен забезпечити орфографічну, синтаксичну і стилістичну грамотність відповідно до норм сучасної української мови.

Титульний аркуш дипломної роботи (приклад)

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи
ступеня вищої освіти Бакалавр

на тему “_____”

Виконала:

студентка IV курсу, групи 460

напряму підготовки 231

Соціальна робота

Мартинюк Яна Сергіївна

Керівник: Волкова В.А.

Рецензент: Сердюк Т.В.

м. Мелітополь, 2017 рік

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Направляється студентка **Мартинюк Яна Сергіївна** до захисту дипломної роботи за
напрямом підготовки 231Соціальна робота
на тему:

Дипломна робота і рецензія додаються.

Директор ННІ СПМО _____ Федорова О.В.

(підпис)

Довідка про успішність

Мартинюк Я.С. за період навчання з напряму підготовки Соціальна робота з 2013 р. до
2017 р. повністю виконала навчальний план за спеціальністю з таким розподілом оцінок
за:

національною шкалою: відмінно ____%, добре ____%, задовільно ____%;
шкалою ECTS: А ____%; В ____%; С ____%; D ____%; E ____%.

Помічник директора ННІ СПМО _____ Волкова Ю.Н.

Висновок керівника дипломної роботи

Керівник роботи _____

(підпис)

“ _____ ” _____ 2017 року

Висновок кафедри про дипломну роботу

Дипломна робота розглянута.

Студентка Мартинюк Я.С. допускається до захисту даної роботи
в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

соціальної педагогіки та дошкільної освіти _____

(підпис)

Ляпунова В.А.

(прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 2017 року

Зміст дипломної роботи (приклад)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО–ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ	7
1.1. Соціально-педагогічна діяльність з морального виховання особистості.....	7
1.2. Визначення, характерні риси та особливості поняття «культура». Структура моральної культури учнівської молоді.....	11
1.3. Виховання моральної культури у науково-педагогічній інтерпретації В.О. Сухомлинського.....	21
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	28
2.1. Організація і хід експерименту.....	28
2.2. Аналіз отриманих результатів.....	34
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ.....	46

**Оформлення заголовків
розділів і підрозділів дипломної роботи (приклад)**

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО–ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З
ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

1.1. Соціально-педагогічна діяльність з морального виховання особистості

Сучасне суспільство характеризується «відкритістю», багатофакторністю й різноспрямованістю впливів на молоде покоління. Воно несе з собою як збільшення можливостей розвитку людини, так і певний потенціал негативних впливів. Нагальною є потреба у розробці наукових основ соціалізації і виховання дітей та молоді у єдності та взаємозв'язку, корекції соціальної, в тому числі молодіжної й освітньої політики. Відродження соціальної педагогіки в кінці ХХ століття об'єктивно відображає цю потребу часу.

Відкритість педагогічної науки до соціальних явищ, взаємодія соціального і педагогічного середовища закладають фундамент для нового етапу розвитку педагогіки середовища, яка системно вивчає відносини таких компонентів, як: час – соціум – соціалізація – виховання – особистість. Зниження якості освіти, системні проблеми освітянської галузі ведуть до зниження адаптивного потенціалу суспільства, збільшення кількості тих, хто потребує постійної підтримки і соціальної допомоги.

Оформлення ілюстрацій (приклад)

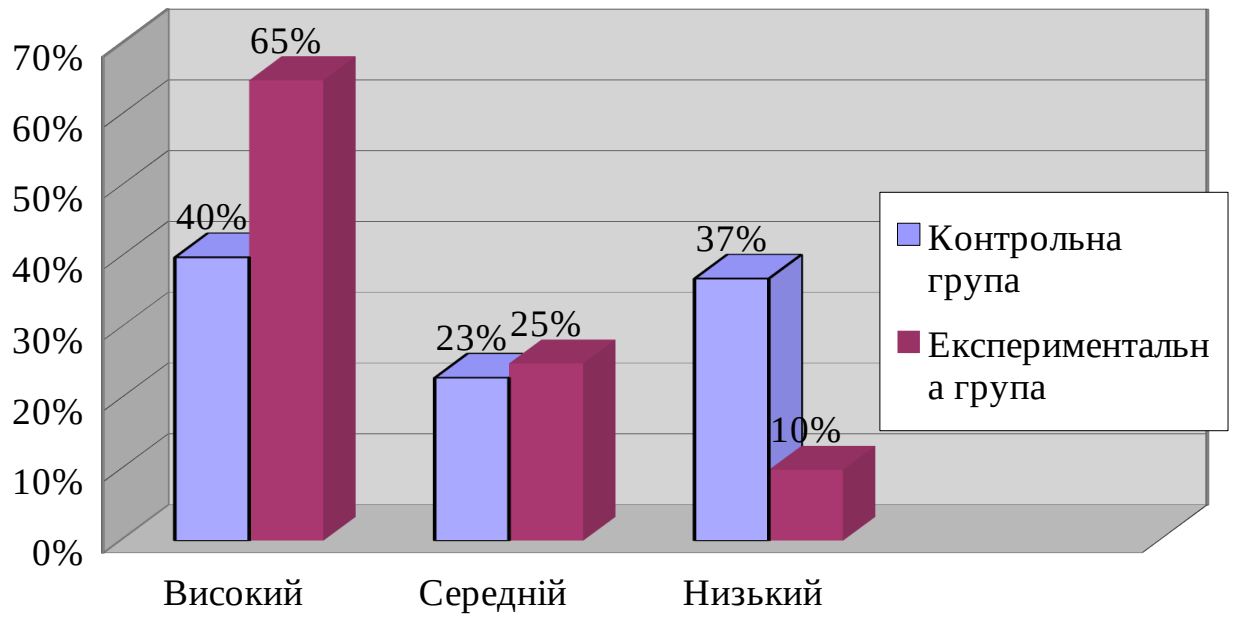

Рис. 2.2. Динаміка показників рівнів моральної вихованості

Оформлення таблиці (приклад)

Таблиця 2.1

Порівняльні дані експериментального вивчення рівнів моральної вихованості
учнів

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Високий	35%	65%	40%	40%
Середній	20%	25%	15%	23%
Низький	45%	10%	45%	37%

Приклад оформлення бібліографічного опису списку джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахрушин В. Компетентності і результати навчання у нових стандартах вищої освіти. *Освітня політика: портал громадських експертів*.
URL: <http://education-ua.org/ua/articles/702-kompetentnosti-i-rezultati-navchannya-u-novikh-standartakh-vishchoji-osviti>.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ, 2003. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 280 с.
3. Белоліпцева О.В. Підготовка соціальних педагогів до роботи з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах : автореф. дис.. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2013. 20 с.
4. Введення у професію соціального педагога : навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / за заг. ред.. М. І. Приходько, О. В. Федорової. Мелітополь, 2009. 276 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2003. 1440 с.
6. Волкова В.А. Ціннісний компонент у структурі професійно-етичної культури соціального педагога. *Вісник ЗНУ. Серія : педагогічні науки*. Запоріжжя, 2011. №1 (14). С. 17 – 21.
7. Довідник кваліфікаційних характеристик професій робітників (ДКХП). Київ, 2004. URL: <http://www.jobs.ua/classifier/>.
8. Духовний світ особистості майбутнього педагога в умовах екологізації культурно-освітнього простору : монографія / за заг. ред.. Зарицької В.В.; авт. кол. : Добровольська Л. П., Третякова І. С., Федорова О. В. та ін.. Мелітополь, 2015. 188 с.

9. Заверико Н. В. Соціально-педагогічний захист прав дітей у загальноосвітньому навчальному закладі. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія*: зб. наук пр.; редкол. : Бех І.Д., Огнев'юк В.О., Кононко О.Л. К., 2009. №11 (спецвип., ч.1). С. 83-86.
10. Москальова Л.Ю. Моделювання в системі управління освітою : навч. посіб. Мелітополь, 2009. 47 с.
11. Позднякова О. Л. Формування соціальної компетентності учнів з обмеженими можливостями здоров'я засобами проектної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. К., 2010. 223 с.
12. Сисоева С.О. Педагогічна творчість : монографія. Харків; Київ, 1998. 150 с.

Список дипломних робіт студентів (приклад)

- Підготовка старшокласників до сімейного життя
- Подолання молодіжної конфліктності засобами психотерапії
- Формування профільного самовизначення підлітків засобами тренінгової роботи
- Формування ціннісних орієнтацій сучасних підлітків
- Соціально-педагогічна робота з сім'єю
- Соціально-педагогічна діяльність з виховання моральної культури учнів старших класів на гуманістичних засадах педагогіки В.О. Сухомлинського
- Соціально-педагогічна корекція девіантної поведінки школярів
- Організація взаємодії сім'ї та соціальних служб
- Педагогічна діяльність соціального педагога у дошкільних закладах
- Організація соціального досвіду дитини завдяки участі у неформалізованих об'єднаннях
- Організація виховної взаємодії з проблемною особистістю, яка потребує допомоги
- Соціалізація підлітків в умовах суб'єкт-суб'єктного підходу у сфері дозвілля.
- Профілактика і корекція девіантної поведінки підлітків
- Соціально-педагогічні аспекти вирішення проблем міжособистісних взаємин підлітків
- Організація реабілітаційного дозвілля для дітей групи ризику
- Соціалізація агресивних дітей дошкільного віку в умовах сім'ї
- Профілактика правопорушень серед учнівської молоді
- Десоціалізація дитини в сім'ї з алкогольною залежністю
- Формування милосердя у старших підлітків
- Соціально-педагогічна робота з дітьми-інвалідами в Україні
- Соціально-педагогічна діяльність з патріотичного виховання школярів
- Соціально-педагогічна робота з наркозалежними підлітками

Література:

1. Болубаш Я.Я. Організація навчального процесу в закладах вищої освіти: Навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. К. : ВВП «КОМПАС», 1997. 64 с.
2. Бюлетень ВАК України. К., 2000. С. 28-62.
3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. К., 1995. 45 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К., 1997. 376 с.
5. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. Видання офіційне. Київ :ДП «УкрНДНЦ», 2016. 20 с.
6. Методичні рекомендації та вимоги до написання та оформлення дипломних робіт / Укладачі: І.П. Аносов, М.В. Елькін, О.С. Максимов, Ж.Г. Найдиш. Мелітополь: МДПУ, 2005. 26 с.
7. Положення про дипломні роботи. Збірник нормативних документів щодо організації навчального процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького. Мелітополь: ТОН «Видавничий будинок ММД», 2009. С. 79-85.
8. Тимчасове положення про нормоконтроль оформлення дипломних робіт відповідно вимог до їх написання в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького. Мелітополь, 2010. 16 с.
9. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 2-ге видання, перероб. і доповн. К. : Знання – Прес. 2002.